

UNIVERSITETDAN HAYOTGA: TA'LIMDAGI AMALIY YONDASHUV VA DUAL TA'LIMNING RO'LI

Rashidxo'jayev Muxriddinxo'ja Muxsinxo'ja o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti

Ommaviy huquq fakulteti tyutori

mukhriddinkhujarashidkhujayev@gmail.com

Annotatsiya: Maqola oliy ta'limda amaliy yondashuv va dual ta'limning samaradorligini tahlil qiladi. Dual ta'lim modeli nazariy bilim va ish tajribasini uyg'unlashtirish orqali bitiruvchilarning ish bozoriga tayyorligini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan korxona-universitet hamkorligi va amaliyot dasturlari, shuningdek, bitiruvchilar kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan metodologik yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Maqolada global tajribalar bilan solishtirish va ilmiy tahlil asosida tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, amaliy yondashuv, kompetensiyalar, ish bozoriga tayyorgarlik, oliy ta'lim, korxona-universitet hamkorligi

Аннотация: Статья анализирует эффективность практического подхода и дуального образования в системе высшего образования. Модель дуального обучения сочетает теоретические знания с практическим опытом, что повышает готовность выпускников к рынку труда. Рассматриваются партнерские программы университетов и предприятий в Узбекистане, а также методологические подходы к развитию компетенций выпускников. Предоставлены рекомендации на основе сравнительного анализа мирового опыта и научных исследований.

Ключевые слова: дуальное образование, практический подход, компетенции, готовность к рынку труда, высшее образование, партнерство университет–предприятие

Abstract: This article analyzes the effectiveness of practical approaches and dual education in higher education. The dual education model integrates theoretical knowledge with work experience, enhancing graduates' readiness for the labor market. The study examines university-enterprise partnerships and practical training programs in Uzbekistan, along with methodological approaches to developing graduate competencies. Recommendations are provided based on comparative analysis of global experiences and scientific research.

Keywords: dual education, practical approach, competencies, labor market readiness, higher education, university–enterprise partnership

Kirish

Bugungi global iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarda oliy ta'lim tizimi oldida yangi va murakkab vazifalar paydo bo'lmoqda. Xususan, bitiruvchilarning nafaqat nazariy bilimga ega bo'lishi, balki zamonaviy ish bozorida samarali faoliyat yuritish uchun amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi talab etiladi. An'anaviy ta'lim modeli ko'pincha nazariy bilim beradi, ammo ish bozoridagi talab va real ish jarayonlariga tayyorgarlikni to'liq ta'minlay olmaydi. Shu sababli, amaliy yondashuv va dual ta'lim oliy ta'lim tizimida innovatsion yechim sifatida qoraladi.

Dual ta'lim modeli talabaning universitetda nazariy bilim olish bilan bir qatorda ish joyida amaliy tajriba orttirishga imkon beradi. Bu yondashuv rivojlangan mamlakatlarda o'zining yuqori samaradorligi bilan mashhur bo'lib, bitiruvchilarni ish bozoriga tayyorlashda muhim vosita sifatida e'tirof etiladi. Global iqtisodiy tendensiyalar shuni ko'rsatadiki, ish beruvchilar ishga qabul qilinayotgan mutaxassislar nafaqat nazariy bilimga, balki amaliy ko'nikmalar va professional muhitda ishlash qobiliyatiga ega bo'lishini kutadi. Shu nuqtai nazardan, dual ta'lim bitiruvchilarni ish bozorida raqobatbardosh qilish, ularning qaror qabul qilish, mustaqil ishlash va jamoa bilan samarali faoliyat yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda oliy ta'lim tizimida dual ta'lim va amaliy yondashuvni joriy etish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Talabalar nafaqat

nazariy bilimga ega bo'lish bilan cheklanmay, ularning amaliy tajribasi korxonalar bilan integratsiyalashgan holda rivojlantirilmoqda. Bu esa oliy ta'lim tizimi sifatini oshirish, bitiruvchilarning raqobatbardoshligini kuchaytirish va ish bozorining real ehtiyojlarini qondirish imkonini yaratadi.

Nazariy asoslar va metodologiya

Dual ta'limning nazariy asoslari asosan kompetensiya yondashuviga tayangan. Bu yondashuvga ko'ra, talabalardan nafaqat nazariy bilim talab qilinadi, balki ularning ijtimoiy, kommunikativ va ish muhitida samarali ishlash qobiliyatlari ham shakllantiriladi.

Dual ta'lim modeli "o'qish + ish" tamoyiliga asoslanadi, ya'ni talaba universitetda o'qiydi va shu bilan birga ish joyida amaliy tajriba orttiradi. Metodologik jihatdan, bu yondashuv oliy ta'lim dasturlarini ish bozorining real ehtiyojlariga moslashtirish, talabalarni professional ko'nikmalar bilan ta'minlash va ularning ishga joylashuv imkoniyatlarini oshirishga qaratilgan.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, dual ta'lim bitiruvchilarni ish bozoriga tayyorlashda an'anaviy ta'limga nisbatan sezilarli darajada samaraliroq. Talabalar real ish sharoitida ishlash orqali muammolarni hal qilish, qaror qabul qilish va mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, ularning o'quv jarayoni korxona ehtiyojlariga moslashtiriladi va amaliyot davomida malakaviy ishlar aynan korxona muammolarini yechishga yo'naltiriladi.

Natijalar va tahlil

O'zbekiston sharoitida dual ta'lim joriy etilgan universitetlar va korxonalar o'rtasida mustahkam hamkorlik yo'lga qo'yilgan. Talabalar ish joylarida real loyihalarda qatnashadi, bu esa ularni ish beruvchilar tomonidan qadrlanadigan kompetensiyalar bilan ta'minlaydi. Amaliy tajriba natijasida bitiruvchilar ish bozorida tezkor moslashish qobiliyatini oshiradi va malaka yetishmovchiligi muammosini kamaytiradi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, dual ta'limda qatnashayotgan talabalar o'z sohasida ishga joylashish imkoniyatiga ega bo'lish darajasi sezilarli darajada yuqori. Ta'lim dasturlari amaliy elementlar bilan boyitilib, o'quv rejalari ish bozorining ehtiyojlariga

moslashtirilgan. Shartnomaviy hamkorlik stipendiyalar, mentorlik dasturlari va professional treninglar orqali qo‘llab-quvvatlanadi.

Oliy ta‘lim muassasalari dual ta‘lim orqali talabalar bandligini oshiradi, universitetlar o‘zining xalqaro va milliy obro‘ini mustahkamlaydi hamda xususiy sektor bilan hamkorlik orqali ilmiy-amaliy integratsiyani kuchaytiradi. Ish beruvchilar esa bu model orqali talabalarni erta tanlab, ularni professional muhitda rivojlantirish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Shunday qilib, dual ta‘lim modeli nafaqat talabalarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga, balki oliy ta‘lim muassasalari va ish beruvchilarni zamonaviy mehnat bozorining talablariga moslashgan malakali kadrlar bilan ta‘minlashga xizmat qiladi. O‘zbekiston tajribasi ilmiy adabiyotlar va global yondashuvlar bilan uyg‘unlashib, ta‘lim sifatini oshirish va bitiruvchilarning raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Dual ta‘lim modeli oliy ta‘lim tizimida bitiruvchilarning ish bozoriga tayyorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiluvchi samarali yondashuv ekanligi aniqlandi. Talabalar nafaqat nazariy bilimga ega bo‘lish bilan cheklanmay, real ish sharoitida amaliy tajriba orttiradi, bu esa ularni ish beruvchilar tomonidan qadrlanadigan kompetensiyalar bilan ta‘minlaydi.

O‘zbekiston sharoitida joriy etilgan dual ta‘lim dasturlari universitetlar va korxonalar o‘rtasidagi mustahkam hamkorlik orqali amalga oshirilmoqda. Talabalar amaliyot davomida o‘z bilimlarini real loyihalarda sinash imkoniga ega bo‘lib, malakaviy ishlarini korxona muammolarini yechishga yo‘naltiradi. Bu esa ishga joylashish darajasini oshiradi va malaka yetishmovchiligi muammosini kamaytiradi.

Shu bilan birga, dual ta‘lim universitetlarga o‘quv dasturlarini ish bozorining ehtiyojlariga moslashtirish, xalqaro va milliy obro‘ni mustahkamlash va xususiy sektor bilan ilmiy-amaliy integratsiyani rivojlantirish imkoniyatini beradi. Ish beruvchilar esa malaka yetishmovchiligi muammosini kamaytiradi va talabalarni professional muhitda rivojlantirish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Umuman olganda, dual ta‘lim O‘zbekiston oliy ta‘lim tizimida amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish, bitiruvchilarning raqobatbardoshligini oshirish va zamonaviy mehnat

bozoriga moslashgan malakali kadrlar tayyorlashda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda.